Najczęściej zadawane pytania dot. Działania 5.2 Gospodarka wodno-ściekowa

1. **Opis przedsięwzięcia:**
   Gmina nie prowadzi działalności opodatkowanej na wytworzonym w wyniku dofinansowania majątku. Jest właścicielem ww. stacji uzdatniania wody i pozostanie właścicielem, ale użytkownikiem będzie przedsiębiorstwo, w którym gmina na 100% udziałów. Przedsiębiorstwo prowadzi statutową działalność w zakresie zaopatrzenia mieszkańców w wodę.
   Istniejąca stacja uzdatniania wody zlokalizowana jest na terenie aglomeracji, która jest głównym dostawcą wody dla gminy, jej stan jest fatalny i chcemy w ramach działania 5.2 złożyć wniosek na przebudowę ujęcia wody i stacji uzdatniania wody (ok 3 mln zł).

   1) *Czy Vat jest kwalifikowalny, w przypadku kiedy gmina nie ma możliwości jego odzyskania?*
      Odpowiedź: Zgodnie z wytycznymi w sprawie kwalifikowalności wydatków VAT jest kosztem niekwalifikowalnym.

   2) *Czy możemy aplikować o środki na przebudowę i czy mamy szanse na uzyskanie dofinansowania?*
      Odpowiedź: Tego typu projekty są dopuszczalne w działaniu 5.2, natomiast należy przeanalizować projekt pod kątem kryteriów merytorycznych punktowych, czy projekt uzyska wymagane minimum 50% z maksymalnej liczby punktów (maks. 54 pkt), aby przejść pozytywnie ocenę i otrzymać dofinansowanie.

      Projekty dotyczące zaopatrzenia w wodę mogą być realizowane jedynie na tych obszarach aglomeracji, które zostały wcześniej wyposażone w system kanalizacji lub na odcinkach, gdzie budowie wodociągu towarzyszyło będzie tworzenie systemu kanalizacji.

   3) *Jaki jest poziom zaliczkowania dla jst? We wzorze umowy jest 95% dofinansowania Projektu z wyłączeniem jst.*
      Odpowiedź: Co do zasady 95%, warto jednak zwrócić uwagę, że roboty finansowane z zaliczki muszą być wykonane, a na rozliczenie zaliczki jest 30 dni.

   4) *Czy dofinansowanie w ramach tego działania jest pomocą de minimis?*
      Odpowiedź: Projekty z 5.2 nie są objęte pomocą publiczną, **w załączeniu opracowanie** dotyczące pomocy publicznej w sektorze wodno-ściekowym.

2. **Pytanie:** Pytanie dotyczy kryterium merytorycznego nr 5 Przygotowanie projektu – gotowość do realizacji inwestycji do konkursu 5.2. Jak należy rozumieć to kryterium: "wartość kontraktów posiadających dokumentację przetargową w stosunku do całkowitej wartości projektu, w zaokrągleniu do pełnych procent"? Czy kiedy mamy przygotowane, ale nie ogłoszone przetargi na zaplanowane w ramach projektu zadania, to otrzymamy max. ilość punktów? Czy też muszą być już zakończone procedury przetargowe?
   Odpowiedź: Kryterium dotyczy gotowości, a nie zwartych umów, zatem wystarczy mieć przygotowaną dokumentację niezbędną do wszczęcia procedury.

3. **Pytanie:** Dotyczy liczby osób, która w wyniku realizacji projektu zostanie przyłączona do wybudowanej / zmodernizowanej sieci wodociągowej.
   W ramach projektu modernizować będziemy stację uzdatniania wody, która zaopatruje w wodę część mieszkańców gminy. Czy jeśli podłączymy do tego SUW po projekcie mieszkańców dwóch innych miejscowości (900 osób), które teraz nie były zasilane przez ten SUW spełnimy w/w wskaźnik? Czy mieszkańcy tych miejscowości muszą być w aglomeracji?
   Odpowiedź: W przypadku, gdy osoby te korzystały z innego ujęcia i były podłączone do wodociągu, to nie można uznać tego jako nowe podłączenia. Tak, projekt musi być w granicach aglomeracji.

Pomoc państwa w sektorze wodno-ściekowym w Polsce

Polskie władze uznają, że na podstawie prawa krajowego, przyznanie środków na infrastrukturę związaną z dostarczaniem wody i odprowadzaniem ścieków, w tym budowę nowych jak i modernizację istniejących instalacji, nie jest związane z udzieleniem pomocy państwa.

W tym zakresie, aby ocenić projekt i zapewnić wsparcie finansowe, uwzględniono poniższe ogólne i szczegółowe kwestie dotyczące danego sektora:

1. Ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków z dnia 7 czerwca 2001 roku (ze zmianami) nadaje gminom szczególne uprawnienia umożliwiające organizowanie sektora wodno-ściekowego na własnym obszarze, które obejmują:
    a. Prawne zobowiązanie władz samorządowych (gmin) do organizowania gospodarki wodno-ściekowej na rynku lokalnym (gminnym).
    b. Swobodę przyjmowania rozwiązań instytucjonalnych i organizacyjnych w celu zapewnienia rzetelnego świadczenia usług, np. w ramach zamówień in-house lub za pośrednictwem podmiotów zewnętrznych .
    c. Przyznawanie zezwoleń na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę lub zbiorowego odprowadzania ścieków
        i. Bez takiego zezwolenia nie można prowadzić działalności w zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków;
        ii. Zezwolenie uzyskać mogą jedynie te firmy, które posiadają niezbędną infrastrukturę techniczną do prowadzenia działalności;
        iii. Zezwolenie przyznawane jest dla określonego zakresu usług oraz dla danego obszaru (na przykład część gminy), tak więc w obrębie jednej gminy przyznanych może zostać kilka zezwoleń, przy założeniu że prowadzone działalności oraz obszary nie zachodzą na siebie;
        iv. Zezwolenie przyznawane jest na czas nieokreślony, chyba że operator zażąda inaczej;
    d. Prawo do kontroli dostawcy usług pod kątem zgodności realizowanych działań z przyznanym zezwoleniem;
    e. Uchwalanie regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków określającego prawa i obowiązki przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego;
    f. Zatwierdzanie taryf obejmujących ceny i stawki za usługi świadczone przez przedsiębiorstwo.
2. Główna charakterystyka rozwiązań instytucjonalnych i organizacyjnych w zakresie usług zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków jest następująca:
    a. Typowy system usług w zakresie gospodarki wodno-ściekowej zorganizowany jest według jednego z poniższych schematów:
        i. Przedsiębiorstwo (lub sama gmina) jest właścicielem i operatorem infrastruktury świadcząc usługi w zakresie gospodarki wodno-ściekowej;
        ii. Przedsiębiorstwo (lub sama gmina) jest właścicielem infrastruktury oraz istnieje odrębny operator, który odpowiada za właściwe utrzymanie infrastruktury i świadczenie usług;
    b. W obydwu tych przypadkach mogą być zaangażowane podmioty prywatne, publiczne lub ich kombinacje;
    c. Gmina może zadecydować o tym, że chce zachować własność infrastruktury i przyznawać zezwolenia wyłącznie na świadczenie usług;
    d. Mogą zostać powołane do życia osobne jednostki zajmujące się tylko gospodarką wodną lub tylko gospodarką ściekową lub jednostki, które świadczyć będą obydwa rodzaje usług w gminie / na danym obszarze geograficznym;
    e. Jeżeli gmina zdecyduje o zleceniu usług wodno-ściekowych na zewnątrz, musi się to odbyć w drodze otwartej procedury przetargowej w celu ustalenia ceny rynkowej zapewniającej odpowiednie wynagrodzenie za zainwestowane w infrastrukturę środki publiczne;
    f. Jeżeli gmina zadecyduje o świadczeniu tych usług za pomocą podmiotu wewnętrznego (*in-house*), na ogół angażuje jedną z następujących jednostek:
        i. Przedsiębiorstwo wodno-ściekowe należące do gminy;
        ii. Związek międzygminny;
        iii. Zakład budżetowy gminy lub innego rodzaju jednostka organizacyjna gminy;

3. W kontekście potencjalnej konkurencji na rynku usług wodno-ściekowych uwzględniono następujące aspekty:
    a. Rynek usług wodno-ściekowych nie został zliberalizowany i jest organizowany przez gminę, która pełni rolę regulatora, np. przyznając zezwolenia, ustalając zasady i warunki świadczenia usług, zatwierdzając taryfy;
    b. Lokalne rynki usług wodno-ściekowych są zamknięte dla konkurencji. Wejście na rynek lokalny / obszar geograficzny przez nowego operatora, gdzie przynajmniej jeden operator już działa, jest wykluczone. Gmina nie przyzna ważnego zezwolenia nowemu graczowi, ponieważ byłoby to sprzeczne z zasadami dotyczącymi świadczenia usług w zakresie gospodarki wodno-ściekowej na poziomie lokalnym. Na podstawie ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków z dnia 7 czerwca 2001 roku (ze zmianami):
        i. Zezwolenie można przyznać jedynie przedsiębiorstwu, które posiada odpowiednie zaplecze techniczne (np. infrastruktura) do świadczenia usług wodno-ściekowych. Wskutek funkcjonującego monopolu naturalnego w gospodarce wodno-ściekowej nie jest uzasadnione równoległe działanie dwóch (lub więcej) systemów wodno-ściekowych na jednym rynku.
        ii. Zgodnie z obowiązującym prawem, gmina nie przyznaje zezwolenia jeżeli wybrano już operatora w drodze przetargu publicznego lub gmina lub jej jednostka organizacyjna świadczy samodzielnie usługi w zakresie gospodarki wodno-ściekowej.
4. W kontekście potencjalnego wpływu na konkurencję na innych rynkach niż zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków, uwzględniono poniższe kwestie:
    a. Jeżeli przedsiębiorstwo wodno-ściekowe działa na innych rynkach otwartych na konkurencję, rozdzielne rachunki zapewniają rozdział kosztów oraz przychodów związanych z poszczególnymi rodzajami działalności przedsiębiorstwa oraz umożliwiają weryfikację czy nie dochodzi do finansowania skrośnego pomiędzy poszczególnymi działalnościami;
    b. Zgodnie z zasadami regulującymi rynek wodno-ściekowy w Polsce, działalność przedsiębiorstwa na tym rynku pozostanie bez wpływu na inne rynki konkurencyjne, a w szczególności na sposób ustalania cen na tych konkurencyjnych rynkach;
    c. Taryfy obliczane są zgodnie z prawem określającym zasady ustalania taryf, które dokładnie określa jakie koszty należy uwzględnić w taryfach, przy wskazaniu, że mogą być to jedynie koszty związane ze świadczeniem usług w zakresie usług wodno-ściekowych;
    d. Prawo zakłada, iż do kalkulacji taryfy stosowana jest zasada pełnego zwrotu kosztów;
    e. Propozycję taryfy należy przedłożyć gminie celem zatwierdzenia, a w przypadku uzasadnionych wątpliwości, gmina ma prawo odrzucić taryfę i poprosić o jej korektę;
    f. Przedsiębiorstwa świadczące usługi wodno-ściekowe zobowiązane są przyjąć Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) / Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (MSR) (International Financial Reporting Standards - IFRS / International Accounting Standards - IAS), które wymuszają prowadzenie przejrzystych ksiąg i alokacji kosztów jak również zasadę przypisywania kosztów i przychodów;
    g. Polityka księgowa i praktyki stosowane przez przedsiębiorstwa tego sektora, łącznie z raportami finansowymi, podlegają kontroli zgodnie z obowiązującymi przepisami dotyczącymi rachunkowości;
5. W kontekście potencjalnego wpływu na konkurencję w innych obszarach geograficznych, uwzględniono poniższe kwestie:
    a. Geograficzne granice różnych lokalnych rynków usług wodno-ściekowych nie zachodzą na siebie (monopol naturalny). W wyniku tego, na jednym rynku lokalnym działa tylko jeden operator, posiadający ważne zezwolenie (na świadczenie usług w zakresie gospodarki wodnej i/lub- ściekowej na danym obszarze geograficznym), przyznane przez właściwą gminę;
    b. Głównie ze względów historycznych, w gminie może działać kilka przedsiębiorstw; jednakże każde z nich działa na swoim określonym obszarze geograficznym oraz w zakresie usług ściśle zdefiniowanych i nie zachodzących na siebie;
    c. Przedsiębiorstwo posiadające zezwolenie i świadczące usługi wodno-ściekowe, jest jedynym, które świadczy te usługi klientom końcowym przy wykorzystaniu zdefiniowanej infrastruktury na określonym obszarze geograficznym;

d. Jeżeli przedsiębiorstwo działa na więcej niż jednym obszarze geograficznym to musi uzyskać zezwolenie (prawo wyłączne) od wszystkich gmin na prowadzenie działalności na ich obszarze;

Z tego względu, w przypadku polskich przedsiębiorstw wodno-ściekowych, stosowanie artykułu 107 ust.1 traktatu TFUE można wyłączyć w następujących przypadkach:

- Przedsiębiorstwa wodno-ściekowe posiadają wyłączne prawa na rynkach lokalnych, tak więc rynek wodno-ściekowy, na którym działają jest zamknięty dla konkurencji, z tego względu brak jest zagrożenia naruszenia konkurencji;
- W przypadku jeżeli zarządzanie infrastrukturą lub świadczenie usług zlecane jest na zewnątrz, musi się to odbyć w drodze otwartej procedury przetargowej w celu ustalenia ceny rynkowej zapewniającej odpowiednie wynagrodzenie za zainwestowane w infrastrukturę środki publiczne. W przypadku cen rynkowych, jak i przy cenach pokrywających koszty, dostawca usług działający na rynku niższego szczebla nie może tym samym czerpać korzyści ekonomicznych z wykorzystywanej infrastruktury, a przepisy dotyczące pomocy państwowej nie mają w takim przypadku zastosowania (ponieważ brak jest "korzyści ekonomicznej").
- Jeżeli przedsiębiorstwo wodno-ściekowe działa na innych rynkach produktowych lub geograficznych, obowiązują przepisy narzucające prowadzenie rozdzielnej rachunkowości, które wykluczają potencjalne subsydiowanie skrośne i zapewniają tym samym, że środki udzielone na infrastrukturę wodno-ściekową nie wpłyną na inne konkurencyjne rynki;

W każdym przypadku, pełna odpowiedzialność za zapewnienie zgodności z przepisami w zakresie pomocy państwa pozostaje po stronie polskich władz. Beneficjenci muszą mieć świadomość tego, że artykułu 107 ust. 1 TFUE nie można całkowicie wykluczyć, gdy beneficjent jest lub stanie się, aktywny na innych rynkach lub obszarach geograficznych otwartych na konkurencję, z tego względu ponosi on ryzyko konieczności notyfikowania projektu w przyszłości. Przez to, nie można wykluczyć, iż może to prowadzić do uzyskania niższego dofinansowania niż oczekiwane (a w niektórych przypadkach zwrotu środków).

Polskie władze są również świadome tego, że dofinansowanie może zostać uznane za pomoc państwa i zostać automatycznie uznane za zgodne z przepisami UE bez konieczności notyfikacji, jeżeli ewentualna pomoc spełnia warunki podane w Decyzji Komisji w sprawie rekompensaty za świadczenie usług publicznych przyznawanej przedsiębiorstwom zobowiązanym do wykonywania usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym (SGEI). Niemniej jednak, należy pamiętać, że jeżeli stosowanie Decyzji SGEI zostałoby uwzględnione, projekty i beneficjenci środków na infrastrukturę wodno-ściekową w Polsce powinni spełniać kryteria tejże decyzji dotyczące powierzenia, poziomu rekompensaty i kontroli zwrotu nadmiernej rekompensaty.